

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: L9BD2A
Nivå: Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år: VT/2023
Handledare: Marie-Louise Hansson-Stenhammar
Examinator: Margaretha Häggström
Kod: VT23-6700-002-L9BD2A

Nyckelord: Kreativitet, undervisning, bildämnet, sociokulturell teori, intervjustudie

Abstract

The purpose of this study is to develop knowledge about what role students' creative ability can have in art education, as well as four art teachers' views on the development of students' creative ability in Swedish primary schools. The purpose is divided into two didactic questions:

- How do art teachers reason about the role of creativity in education in Swedish schools?
- What strategies and teaching methods do art teachers use to develop students' creative abilities?

The sample for the study is four art teachers who work at different elementary schools in Sweden. The study is conducted via the qualitative method of interviews. The collected empirical evidence is analyzed using thematic analysis and is grounded in sociocultural theories.

The results of the study shows that all participants of the study believes creativity to be an important ability for students to develop, but several schools lack the resources and the accommodation from the school management to actually work towards the development of students' creative ability. Previous research shows that the creative ability can help students learn in all school subjects, as this might make learning more motivating and inspiring to both students and teachers, it could also benefit the students' other cognitive abilities. Several of the art teachers in this study are open to interdisciplinary work with other subjects to further students' creative development if given the chance. However, they have been met with resistance or disinterest from teachers of other subjects in their schools.

Förord

Jag vill tacka alla som ville ställa upp på intervjuer, ni har gjort det möjligt för denna undersökning att bli till.

Emma E. H. Järvi, 14. Augusti 2023.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Bakgrund.....	2
1.2.1 Historisk belysning.....	3
1.2.2 Kreativitet i bildundervisningen idag.....	4
1.3 Studiens centrala begrepp.....	5
2 Tidigare forskning	6
2.1.1 Kreativitet som allmän förmåga.....	6
2.1.2 Kreativitet som specifik förmåga i bildundervisning.....	8
3 Teori	10
3.1.1 Proximal utvecklingszon.....	10
3.1.2 Kulturella redskap.....	11
3.1.3 Mediering.....	11
4 Metod	13
4.1 Tillvägagångssätt.....	13
4.2 Intervjuer och transkriberingar.....	14
4.3 Urval.....	15
4.4 Reliabilitet och validitet.....	16
4.5 Analys.....	16
4.6 Etiska överväganden.....	17
5 Resultat och analys	19
5.1 Begreppet kreativitet.....	19
5.1.1 Sammanfattande analys.....	21
5.2 Olika sätt att arbeta med kreativa förmågor.....	21
5.2.1 Sammanfattande analys.....	27
5.3 Elevers kreativa förmåga påverkar undervisningen.....	28
5.3.1 Sammanfattande analys.....	30
5.4 Utrymme för kreativitet.....	31
5.4.1 Sammanfattande analys.....	33
6 Diskussion	34
6.1 Metoddiskussion.....	34
6.2 Bildlärares resonemang om kreativitetens roll.....	35
6.3 Strategier och undervisningsmetoder för den kreativa förmågans utveckling.....	36
6.4 Vidare forskning.....	38
6.5 Slutsats.....	38
Referenslista	40
Bilagor	44
Bilaga 1 - Intervjuguide.....	44
Bilaga 2 - Inlägg i Facebookgrupp.....	46
Bilaga 3 - Mail till intervjudeltagare.....	47

1 Inledning

Under lärarutbildningen på ämneslärarprogrammet med inriktning mot årskurs 7-9 har vi studerat styrdokumentet i detalj, vid många olika tillfällen, något som kanske är förväntat under en lärarutbildning. Jag har under dessa fyra år vid flera tillfällen reflekterat över de paragrafer som beskriver att en del av skolans uppdrag är att hjälpa eleverna utvecklas till "aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare." (Skolverket, 2022, s. 7). Kursplanen för bild indikerar att elevers kreativitet och bildskapande förmåga kan utvecklas genom arbete med bild på olika sätt. Därmed framhålls det i styrdokumentet att även att undervisningen ska utformas på ett sådant sätt att den bidrar till utvecklandet av elevernas kreativa förmåga. På så sätt stimuleras även elevers "intresse att skapa och kommunicera visuellt" (Skolverket, 2022, s. 29). Med detta i åtanke har jag valt att göra min undersökning med kreativitet som fokus, mer specifikt har jag fokuserat på hur vi som bildlärare kan hjälpa elever att utveckla sin kreativa förmåga.

Detta är ett angeläget ämne att undersöka för att det är skrivet i vårt uppdrag som en del av skolverksamheten att vi "...ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem" (Skolverket, 2022, s. 8). Det är betydelsefullt att utveckla kunskap om elevers kreativa förmåga eftersom den ligger till grund för människors förmåga med problemlösning, skapande och för att kunna vara nytänkande på något sätt (Vygotskij, 1995, s. 15). Enligt Vygotskij behövs kreativiteten för att hjärnan ska kunna utvecklas. Utan kreativiteten skulle hjärnan endast behålla och återupprepa information. Detta skulle hindra människans förmåga att anpassa sig till förändringar och nya händelser, det skulle innebära att man endast skulle kunna anpassa sig till sådant en redan känner till (Vygotskij, 1995, s. 12).

Det finns två examensarbeten som har gjorts om kreativitet i skolan, som har inspirerat mig ytterligare till att skriva om ämnet. Ett av dessa behandlar begreppet kreativitet ur lärares perspektiv, arbetet är 16 år gammalt i skrivande stund och behandlar kreativitet ur lärares perspektiv (Ramsell & Lundgren, 2007). I detta arbete beskrivs kreativitet av lärare bland annat som ett inre behov eller som en nyskapande förmåga där en kan se att ett problem kan ha flera olika lösningar. I kreativitet ingår även lust att skapa (2007, s.24). Det andra behandlar hur bildlärare arbetar för att stimulera utvecklingen av elevers kreativitet, arbetet gjordes under 2022 (Frank, 2022). Båda arbeten är gjorda med kvalitativa undersökningar i form av intervjuer, de båda har även analyserat och tolkat sina svar utifrån ett sociokulturellt

perspektiv. De har även inspirerats av den hermeneutiska forskningsmetoden som de menar är holistisk, alltså att en ser till helheten före de enskilda delarna (Ramsell & Lundgren, 2007, s.19).

Efter att ha skrivit en forskningsöversikt med min kurskamrat insåg jag att det mesta av den nationella forskning som vi har att tillgå om elevers kreativitet specifikt för grundskolan är minst tio år gammal och utgår från sociokulturella teorier. Detta är inte oväntat, Vygotskij är en föregångare för det sociokulturella perspektivet med tanke på kunskap, lärande och forskning om kreativitet. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) 1 kap. 5 § är det bestämt att all utbildning ska vila på en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, forskning är därför central för hur och varför skolan är uppbyggd som den är. Av den orsaken skulle ett större stöd från forskningen vad gäller vikten av det kreativa i barns lärande underlätta för att vi ska kunna hjälpa eleverna att utveckla deras kreativa förmåga. Denna undersökning kan leda till utökad forskning om vikten av elevers kreativa förmåga i undervisning, i framtiden kanske det också kan leda till ökat samarbete mellan lärare i olika ämnen för att tillsammans främja elevers kreativa förmåga.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att utveckla kunskap om vilken roll elevers kreativa förmåga får ha i bildundervisningen samt fyra bildlärares syn på utvecklingen av elevers kreativa förmåga i svensk grundskola. Syftet delas upp i frågeställningarna:

- Hur resonerar bildlärare om kreativitetens roll i undervisning i svenska skolor?
- Vilka strategier och undervisningsmetoder använder bildlärare sig av för att utveckla elevers kreativa förmåga?

1.2 Bakgrund

Det är en del av vårt uppdrag som lärare att utveckla elevers kreativa förmåga. Detta står skrivet i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och inte specifikt i läroplanen för bild (LGR22, 2022). Ändå är det intressant att se hur aktiva bildlärare i dag förhåller sig till denna skrivning i styrdokumentet.

1.2.1 Historisk belysning

Bildämnet har förändrats genom tiden, ett exempel är att det på 1800-talet var kallat teckningsämnet istället för bildämnet som det heter idag. Anders Marner (2000b, s. 103) skriver om hur kreativitetens roll har sett ut i bildämnet. Tidigare var teckning ett viktigt ämne speciellt för tekniska eller naturvetenskapliga utbildningar. Undervisningen var regelstyrd och sträng, helt baserad på samhällets krav, inte elevers behov och intressen. Genom detta stränga tillvägagångssätt fick inte eleverna någon möjlighet till att använda sin kreativa förmåga, de hade tydliga anvisningar att följa. Marner (2000b, s. 103) skriver att eleverna fick börja med att teckna på rutat papper, som sedan ersattes med ett punktsystem som blev glesare med elevernas utveckling. Allt för att lära sig raka linjer, sedan geometriska former och slutligen föremål. Undervisningen var på den tiden styrd av en deduktiv metod, eller som Marner (2000b, s. 104) kallar det: additiv metod. Med deduktivt menas att man går från något specifikt, lägger till delar, för att sedan komma till helheten, eller till det generella (Marner, 2000a, s. 69). De hade alltså ett tydligt upplägg att följa och de fick inte avvika från det, målet var inte att låta eleverna tänka kreativt eller utveckla sin kreativa förmåga (2000b, s. 103-104). På 1900-talet började psykologin utvecklas och den sociokulturella teorin började ta form, forskare började undersöka barnens utveckling och när det skulle vara lämpligt att börja introducera ny kunskap till dem. Forskarna började ifrågasätta den additiva metoden, helheten bör komma före delarna eftersom ett motiv är mer än en sammansättning av geometriska former (2000b, s. 104). Bilden började få en central roll i undervisning, eleverna skulle rita och måla som en del av geografi, historia och naturkunnighet. Det började komma ett större fokus på innehållet i undervisningen och på motiven som eleverna skulle rita, det skulle inte längre vara kopior av det läraren ritade (2000b, s. 104). Historiskt sett var detta vad som kallas den fria metodiken, när tanken var att bryta mot det auktoritära och istället börja skapa fria skapande människor, där de fick använda sig av sin kreativa förmåga (2000b, s. 105). Läraren skulle nu låta eleverna använda sin kreativitet helt fritt med så lite påverkan från läraren som möjligt med målet att låta barnen släppa ut sin rena och opåverkade kreativitet (2000b, s. 105). Senare har bildundervisningen utvecklats till ett ämne som är kommunikativt, bildundervisningen börjar baseras på en kulturteori istället för en personlighetsteori som den varit innan (2000b, s. 108). Marner (2000b, s. 112) beskriver att bildlärare inte längre vill ha en passiv roll i klassrummet, de vill med hjälp av vetenskap lyfta bildämnet och inta en aktiv lärarroll, där de inte längre bara lär ut tekniker, utan guidar eleverna genom hela arbetet (2000b, s. 112).

Liisa Ängquist (2000a, s. 11) skriver om kreativitetens historiska perspektiv. Att kreativiteten har gått från att vara något som bara män har bedrivit, och som bara ett antal utvalda fick som gåva av Gudarna. Till att neurologisk forskning har visat att båda hjärnhalvorna fungerar tillsammans och att alla människor därför har en kreativ förmåga att använda. Att den logiska förmågan och den kreativa förmågan samarbetar i människans hjärna under all verksamhet som hen genomför i vardagen (Ängquist, 2000a, s. 14). Hon förklarar att Vygotskij var en av de ryska forskare som gjorde ett antagande att det var så hjärnan fungerar redan på tjugotalet. Att den sociokulturella teorin är uppbyggd på de antaganden som gjordes om att det logiska och intuitiva tänkandet sker i samverkan med varandra och att denna samverkan ligger till grund för de kreativa förmågor och processer som sker hos en människa (2000a, s. 14).

Intressant att konstatera är att Vygotskijs sociokulturella teori om den omgivande kontextens betydelse för barnets kreativa utveckling är det som i första hand fokuseras i dagens pedagogiska forskning (Ängquist, 2000a, s. 14).

Ängquist (2000a, s. 14) kommenterar också att det är intressant att det är Vygotskijs sociokulturella teori som ligger till grund för forskning om pedagogik (2000a, s. 14). Detta kan vi se är sant även idag, 23 år senare genom exempelvis Robert Säljö (2017) och Lars Lindström (2012). En hel del examensarbeten har gjorts om kreativitet tidigare som även de hänvisar till Vygotskij och hans sociokulturella teori.

1.2.2 Kreativitet i bildundervisningen idag

Det finns flera artiklar som understryker vikten av kreativitet i undervisningen för att engagera elever till att vilja lära sig. Några är inte vetenskapligt grundade som Monica Sondes inlägg på Skolbloggen på Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) hemsida om detta med att kreativiteten är viktig för elever i skolan. Monica Sonde är avdelningschef på SKR, där hon bland annat har ansvar för skola och förskola på SKR (Sonde, 2022). Hon skrev detta blogginlägg i samband med pandemin, och ville påminna om att inte tappa bort glädjen, energin och kreativiteten i skolan, för att komplettera kunskapsuppdraget, inte motsätta det (Sonde, 2022). Sonde (2022) hänvisar till skolans uppdrag och hon menar att skolan med fördel kan vara en plats för kreativitet och gemenskap, genom att låta kreativitet vara en naturlig del av undervisningen. Att öppna upp för fler ingångar till kunskap för eleverna genom att kombinera kunskap och kreativitet i utbildningen (Sonde, 2022). I särtrycket *Bildning och Kunskap* (Skolverket, 2002) beskrivs kreativitet som en viktig del av elevers

kunskapsutveckling, inte som en egen speciell förmåga. Det innebär att all inläring av kunskap både är nyskapande och återskapande, det skapar också mening för eleverna (Skolverket, 2002, s. 35). De skriver att den kreativa delen av kunskapsutveckling består av nyskapande, genom att se något med ett nytt perspektiv samt genom att tänka utanför boxen och bryta sig ut från normer. I texten poängterar Skolverket (2002) att synen på elevers kreativa förmåga som en del av kunskapsinläringen kan skapa ett naturligt sätt för att olika kreativa lösningar kan bedömas på olika sätt. Anledningen till detta är att om kreativitet ses som en del av inläringen av kunskap så kan alla kunskaper "...bedömas ur en kreativitetsaspekt" (Skolverket, 2002, s. 52).

1.3 Studiens centrala begrepp

Kreativitet är huvudfokuset i denna undersökningen, det är ett begrepp som är stort och svårtolkat, det kan därför ha många olika betydelser. Men för denna studie är det Vygotskijs (1995) beskrivning av begreppet kreativitet som vi utgår ifrån. Han liknar kreativitet med fantasi och beskriver det som en medvetandeform. Något som inte bara några få begåvade människor har, utan något alla människor har. Han menar att kreativiteten ligger till grund för det kreativa skapandet och det kreativa skapandet sker när en människa fantiserar, kombinerar, förändrar eller skapar något nytt (Vygotskij, 1995). Han menar att kreativitet är en förmåga som på något sätt hör ihop med verkligheten, en förmåga som hjälper människor att tolka erfarenheter och känslor.

2 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen består av både nationell och internationell forskning för att belysa områdets vetenskapliga kontext, de flesta undersökningar som presenteras här under är internationell forskning. Urvalet som gjorts har grundats i hur forskningen förhåller sig till den aktuella studiens syfte och frågeställningar, de flesta berör den kreativa förmågan på olika sätt med ett fokus på en allmän förmåga eller en specifik förmåga för undervisning, de är alla genomförda och publicerade de senaste tjugofem åren. Flera av artiklarna har snarare behandlat kreativitet som en allmän förmåga, dessa är inte fokuserade på elevers kreativa förmåga. Jag har valt att ta med dessa undersökningar i den aktuella studien för att de fokuserar på hur kreativiteten kan utvecklas.

2.1.1 Kreativitet som allmän förmåga

Anders Marner (2000a, s. 66) har gjort undersökningar som går på djupet av vad kreativitet är för något utifrån olika perspektiv. Han beskriver kreativitetens roll i estetiska ämnen som bild, som något som borde reflekteras över. Marner (2000a, s. 66) förklarar också att kreativitet är något som kan förstås mellan människor, det är inte bara något personligt. Han nämner också att kreativitet är något som används till mycket mer än bara konst. Många aktiviteter kräver ett kreativt tänkande för att kunna genomföras, för att kunna "knäcka koden" (Marner, 2000a, s. 65). Aktiviteter som kräver kreativitet kan vara att lära sig att läsa, lära sig ett språk eller lära sig om en ny kultur och grundskoleeleverna som lär sig om något tema i bildundervisningen.

En undersökning berör ämnet att fostra kreativitet, genom lärare i andra klass och deras praktiker och perspektiv. Undersökningen genomfördes av Stacie Austin (2021, s. 26). Austins undersökning rörde två olika skolor i Louisiana och åtta olika klassrum med elever från andra klass. Genom undersökningen redde hon ut att alla åtta lärare upplevde kreativitet som en viktig förmåga, som något som spelar en stor roll i deras klassrum. Dessa lärare beskriver kreativitet som viktigt för elevers lärande, kritiska tänkande, problemlösningsförmåga, de menar att det spelar en stor roll för undervisningen i alla ämnen, inte endast i bilden men även i alla andra ämnen på skolan (Austin, 2021, s. 33). Lärarna i denna undersökning får svara på frågan om vilka aktiviteter som kan genomföras i klassrummet för att fostra elevers kreativa förmåga. De nämnde att eleverna kan jobba med att skapa världsproblem, att skriva kreativt, koppla arbeten till det verkliga livet, teckna olika

saker med olika metoder, skapa, läsa och att arbeta med rörelse. En av lärarna sa också att det kan vara elevstyrda uppgifter, där eleverna på olika sätt får välja hur de arbetar (Austin, 2021, s. 34).

Austin (2021, S. 36) poängterar att arbetet med kreativitet kan variera beroende på lärarens framförande av ämnet eller av miljön där ämnet lärs ut (klassrummet). Hon skriver även att det kan påverkas av att eleverna var i samma klassrum för nästan alla ämnen. Austin ställde frågan om det kunde hindra eleverna från att utveckla sin kreativitet. I hennes undersökning kom hon fram till att alla lärarna som deltog i undersökningen tyckte att kreativitet hade en stor roll i undervisningen. De bedrev dock inte pedagogik specifikt för att fostra elevernas kreativa förmåga i klassrummet (Austin, 2021, S. 41).

I Tunisien år 2021 gjordes en undersökning av Najoua Fezzaa Ghriss och Marouen Ben Abdallah. Deras undersökning går ut på att ta reda på hur kön, akademisk framgång och självkänsla kan påverka den kreativa potentialen hos elever. De ville med denna undersökning stödja den tunisiska utbildningsreformen kring att främja kreativitet och identifiera begåvade elever. Undersökningen var även viktig för att det inte fanns något samband mellan personliga faktorer och kreativitet (Fezzaa Ghriss & Abdallah, 2021, s. 258). Målet var att identifiera faktorer som kan påverka den kreativa potentialen samt bedöma potentialen hos tunisiska elever som var runt tolv år gamla (2021, s. 258-259). De har genom sin undersökning kommit fram till att de tunisiska eleverna hade en genomsnittlig nivå av kreativ potential Fezzaa Ghriss & Abdallah (2021, s.36) beskriver att detta kan vara ett resultat av deras ålder, eftersom tolv är den ålder där puberteten börjar och därmed också de förändringar som sker både psykisk och fysisk. De poängterar att den kreativa förmågans utveckling kan stå stilla i perioder under barnens pubertet (2021, s. 36). En annan orsak till att elevernas kreativa potential var genomsnittlig och inte hög, kunde vara att skolans miljö kan verka hämmande på kreativiteten hos elever om den inte är uppbyggd på ett sådant sätt att miljön främjar kreativitet. Detta är vanligt i skolor, skriver de (2021, s. 36) då skolor ofta är anpassade för att skapa disciplin och rättvisa. Inte för att främja utforskande, risktagande, divergens eller ett uttryck för sitt eget personliga intresse.

Willemsen, Schoevers & Kroesbergen (2019, s. 857-870) utförde en undersökning som behandlar kreativitetens struktur i grundskolan. De beskriver att undersökningen är genomförd utifrån APT-modellen (Amusement Park Theory), modellen är framtagen av Baer

och Kaufman (2005). Det är en modell för kreativitet som är framtagen för att minska gapet mellan olika kontrasterande syner på kreativitet. APT är en modell som använder en nöjespark som en metafor för att utforska kreativitet (Baer & Kaufman, 2005). Baer och Kaufman (2005) beskriver att APT kan ge mer tydlighet när det kommer till att bedöma kreativitet, för att göra urval av elever till utbildningsprogram eller som utveckling av olika program gjorda för att träna kreativitet. Willemsen, Schoevers & Kroesbergens (2019) studie handlar ta reda på om kreativitet hade någon relation med förmågorna i matematik eller läskunnighet. Det sista de ville undersöka var om intelligens och divergent tänkande är relaterade till kreativitet på något sätt (Willemsen, Schoevers & Kroesbergen, 2019, s. 857). Willemsen, Schoevers och Kroesbergs (2019, s. 868) slutsats i undersökningen var att utvecklandet av elevers kreativa förmåga i undervisning bör ske genom att kreativiteten bör tas i beaktning i alla ämnen. Anledningen till detta var att resultatet visade att relationen mellan kreativitet, matematik samt läs- och skrivkunnighet inte var domänspecifik, alltså att det visade sig att läs- och skrivkunnighet var relaterad till kreativitet i matematik och tvärtom (2019, s. 867). De kom alltså fram till att den kreativa förmågan var relevant för både läs- och skrivkunnighet och matematik.

2.1.2 Kreativitet som specifik förmåga i bildundervisning.

Christine Hall och Pat Thomson (2017) genomförde en studie om pedagogik som används av konstnärer, specifikt de konstnärer som tidigare har arbetat med unga människor. Denna forskning gällde brittiska skolor, de ville ta reda på om konstnärligt aktiva lärare hade ett annat perspektiv på undervisningsmetoder än det som officiellt rekommenderats i brittiska skolor. Resultatet visade att dessa lärare hade distinkta undervisningsmetoder som optimerade både kreativ praktik och engagemang i bildämnet i de skolor där konstnärs lärarna var aktiva. Genom sin studie presenterar de metoder som Hall & Thomson (2017) upplevde som angelägen för alla lärare med intresse för att utveckla sina undervisningsmetoder till att främja elevers kreativitet.

Lars Lindström (2012) är en framstående forskare som har gjort mycket för forskningen om kreativitet, han har också skrivit en mängd vetenskapliga artiklar om kreativitet. Han skriver om estetiska lärprocesser som ett sätt för elever att lära sig olika förmågor på, inkluderat den kreativa förmågan (Lindström, 2012, s. 169). Han har tagit fram en teoretisk modell (fyrfältsmodellen) som har syftet att förklara att vi människor kan lära oss konst på fyra olika

sätt. Lindström förklarar att vi lär oss om, i, med och genom konst eller bilder, där om och i är mediespecifika sätt att lära sig. Med detta menar han att mediet, eller metoden för lärande, är av stor vikt. Det andra sättet för estetiskt lärande är det medie neutrala sättet, där lärande med och genom är placerat. Här är fokus på att nå sitt mål utan att något specifikt medium krävs (2012, s. 169). Genom konsten kan eleverna utveckla sina personliga förmågor och erfarenheter, som deras kreativa förmåga och deras lust att lära (2012, s. 176). Det är detta som är intressant för den aktuella studien, att elever kan utveckla sin kreativa förmåga om en följer Lindströms modell. Han understryker också att estetiskt lärande behöver ha lika stort, regelbundet och balanserat fokus på lärande om, i, med och genom konst för att det ska vara effektivt för att vidare utveckla elevers kreativa förmåga (2012, s. 176).

En annan undersökning som Lindström (2006) gjort berörde kreativitet som förmåga, där han försöker greppa vad kreativitet är, om det går att bedöma och om det är något som kan läras ut. Undersökningen bestod av ungefär 500 elever som var mellan fem och femton år. Där de analyserade material i form av portföljer av elevernas arbeten samt intervjuer med eleverna. Studien visade att elevers uppfattning av andras verk var av stor vikt för deras kreativa förmåga, kreativitet visade sig att vara en del av ett socialt sammanhang, eleverna letar efter något att inspireras av och följa. De vill hitta kopplingar mellan andras verk och sina egna (Lindström, 2006, s. 63). Lindström (2006) understryker att skolan bör uppmuntra och uppskatta den kulturella påverkan som detta visar. För att det visade sig att elevers kreativitet utvecklades på ett mer framgångsrikt sätt om de fick observera andras verk samtidigt som de arbetade med sitt eget tillsammans med reflektioner över arbetets helhet (2006). Han menar att utvecklingen av kreativa förmågor kan främjas om elever får tillgång till exempelbilder att använda sig av för att det hjälper eleverna att ta det de behöver för deras eget verk och därmed skapa något nytt av verket som redan finns.

Gemensamt för all tidigare forskning som jag hittat är att de alla poängterar kreativitetens vikt, inte endast i bildämnet eller i konsten, utan även i andra ämnen, aktiviteter och sammanhang. Flera av studierna tar upp det faktum att kreativitet bör vara integrerat i undervisningen. Enligt denna tidigare forskning bör ju lärare, inte minst bildlärare, arbeta med elevers kreativa förmåga i undervisningen. Denna undersökning har som syfte att ta reda på vilka metoder bildlärare använder för att utveckla elevers kreativa förmåga, om det är något som de arbetar med. Syftet med undersökningen är också att ta reda på vilken roll kreativitet har i undervisningen.

3 Teori

Studiens teoretiska utgångspunkt tas i sociokulturella teorier och Lev S. Vygotskij, och särskilt i Säljö's tolkning av Vygotskijs arbeten. Enligt Säljö (2017) arbetade Vygotskij fram den sociokulturella teorin tillsammans med sina medarbetare för att han menade att den tidens dominerande tradition inte förklarade hur vi som människor utvecklas och lär oss. De sociokulturella teorierna kommer att användas som en lins genom hela arbetet, när jag transkriberar intervjuer har jag sociokulturella teorier i bakhuvudet, jag läser texter med sociokulturella teorier i huvudet och jag analyserar mina resultat genom sociokulturella perspektiv. Analysen av min insamlade empiri kommer att ske genom den sociokulturella teorin för att teorin är central för hur undervisning i skolor ser ut, det är högst baserat på hur kulturen i olika land ser ut och specifikt för denna studie, hur kulturen ser ut i Sverige (Säljö, 2017, s. 253). Sociokulturella teorier är lämpliga för min undersökning om hur olika bildlärare arbetar med elevers kreativa förmåga på olika skolor. Den sociokulturella teorin används för att se hur kulturen på olika skolor påverkar detta arbete.

3.1.1 Proximal utvecklingszon

Säljö (2017, s. 260) förklarar att den proximala, eller närmaste, utvecklingszonen, kommer från Vygotskijs bild av att "...lärande och utveckling är ständigt pågående processer" (Säljö, 2017, s. 260). Detta innebär att människor alltid har möjlighet att utveckla sina kunskaper och färdigheter, för att när vi lär oss något så är vi inom räckhåll för att lära oss något annat, nästa steg blir tillgängligt om människan är villig att lära sig. Liisa Ängquist (2000b) ger en tydlig förklaring av sin tolkning av teorin. Hon beskriver det som att det är undervisningen som är det viktigaste. Att det är av stor vikt att elevernas undervisning och utveckling sker tillsammans med de vuxna. Vidare förklarar hon att anledningen till detta är för att öka elevernas utveckling av sina mentala förmågor genom att arbeta inom de potentiella utvecklingszonerna. Med detta menar Ängquist att om eleverna får genomföra något tillsammans med en vuxen först så kommer de att klara det själv senare (2000b, s. 19). Att det är på detta sätt som elevernas mentala förmågor som till exempel kreativiteten utvecklas, för att man använder sig av den närmaste utvecklingszonen till var eleverna befinner sig. Därmed kommer deras förmågor att utvecklas (2000b, s. 21). För den aktuella studien kommer utvecklingszonerna att underlätta i att förstå hur bildlärare resonerar om kreativitetens roll i undervisningen i skolan, som är undersökningens andra frågeställning. Bildlärare från studien

har beskrivit att de börjar med att anpassa undervisningen till vart eleverna är i de proximala utvecklingszonerna och utgår ifrån det för att bygga upp elevers kreativa förmåga.

3.1.2 Kulturella redskap

Säljö (2017, s. 255) förklarar att man kan använda begreppet kulturellt redskap istället för språkliga och materiella redskap eftersom de fungerar tillsammans och inte nödvändigtvis behöver vara åtskilda. Det språkliga redskapet är sådana tecken/symboler som siffror, bokstäver och begrepp, det är sådana som vi använder för att kommunicera och tänka. Dessa redskap är kulturella och historiska inom kulturell utveckling, vi i Sverige har till exempel lagt till några bokstäver till alfabetet för att anpassa det ursprungligt latinska alfabetet till vad vi behöver i vår kultur (2017, s. 255). Traditioner inom kulturer är vad som formar de språkliga redskapen som vi använder, det är inte en naturlig utveckling som har tagit fram de språkliga verktygen. Säljö skriver att de materiella redskapen som vi använder är av fysisk karaktär, som en sked för att äta eller en penna att rita/skriva med. Dessa är allt från redskap som används i ett hushåll till sådana som används inom yrken, som instrument till en musiker eller en kirurg, traktorn för bonden eller ugnen för en bagare (2017, s. 255). För att de materiella redskapen ska vara hjälpsamma behöver de som använder dem ha kunskap om dem, bonden måste lära sig att köra traktorn för att den ska vara till någon hjälp i arbetet och en musiker måste känna sitt instrument för att kunna spela på det. De språkliga och de materiella redskapen hör ihop, de fungerar sällan utan varandra, den som ska använda redskapet måste använda symboler och tecken för att lära sig och använda dem (2017, s. 255). De kulturella redskapen som används i bildämnet kan upptäckas via svaren på studiens andra frågeställning om vilka strategier och utbildningsmetoder som bildlärare använder för att utveckla elevers kreativa förmåga?

3.1.3 Mediering

Mediering är ett centralt begrepp inom sociokulturella teorier, innebörden av begreppet är att vi kan använda oss av verktyg för att förstå världen och hur vi ska bete oss i den. Dessa verktyg är antingen språkliga (intellektuella eller mentala) eller materiella (2017, s. 253). Säljö (2017, s. 253) skriver att vi måste tolka förmågor som vi lär oss, kognitiva förmågor som skapande, kreativitet, tänkande, språk och avancerad problemlösning som ett tecken på att vi har lärt oss, utvecklas och kan använda denna nya kunskap. Detta är intressant för den aktuella studien eftersom syftet är att ta reda på vilken roll kreativitet har i undervisningen

och hur bildlärare resonerar kring utveckling av elevers kreativa förmågor. Med detta försöker Säljö (2017, s. 253) beskriva att det sociokulturella perspektivet till stor del handlar om på vilket sätt vi lär oss förmågor som påverkas av kulturen där vi befinner oss. Om hur människan kan använda tecken och symboler för att förstå, tolka och utgå ifrån den värld vi lever i.

4 Metod

Föreliggande studie är en kvalitativ studie som baseras på intervjuer. Intervjuer valdes för att få bredare svar från bildlärarna för att kunna svara på mina frågeställningar. Jag valde att göra kvalitativa, semi-strukturerade intervjuer för att undersökningen kräver ingående, detaljerade svar. Min undersökning krävde också flexibiliteten att kunna spontant ändra frågor, ställa följdfrågor eller liknande (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 15).

Litteraturen visar att kvantitativa och kvalitativa undersökningar kan vara framgångsrika båda två, men på olika sätt och i olika syften. Kvantitativa undersökningar är att föredra om syftet är att sammanställa data, tal eller om tanken är att jämföra variabler som framkommer samt om man vill få in många svar på sin fråga. Både kvantitativa och kvalitativa undersökningsmetoder kan ge sämre resultat i en undersökning med, om man använder kvantitativa undersökningar som enkäter i undersökningar som kräver detaljerade, specifika svar för att svara på frågeställningen, som bildlärares användande av estetiska lärprocesser i klassrummet. En kan få övergripande svar där, men inte särskilt detaljerade svar. Samma som att en kvalitativ undersökning med exempelvis intervjuer inte skulle kunna vara framgångsrik i en undersökning där syftet är att ta reda på hur många bildlärare som medvetet använder och tänker på användandet av estetiska lärprocesser i sin undervisning (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 15)

4.1 Tillvägagångssätt

Mitt tillvägagångssätt börjar med att jag gör förberedelser, sedan görs en datainsamling efterföljt av dataanalys och slutligen gör en rapportering, detta är hur Christoffersen och Johannessen (2015) beskriver att forskningsprocesser kan se ut. Förberedelserna jag gör är att skapa en intervjuguide (Bilaga 1). Jag använde mig av tematisk analys för att analysera intervju transkriptioner och litteratur, alltså de som är nämnda under tidigare forskning för att sortera in det som sägs och skrivs i teman, metoden beskrivs ingående av Virginia Braun och Victoria Clarke (2006). De beskriver vad tematisk analys är och hur man som forskare bör tänka när man använder sig av denna metod, detta förklaras längre ned under avsnittet *Analys*.

4.2 Intervjuer och transkriberingar

Intervjuerna är vad hela denna undersökning är baserad på. Undersökningen bygger på de intervjuer som har genomförts. Dessa har genomförts utifrån den intervjuguide som jag tidigare nämnt (bilaga 1). Alla fyra intervjuer har börjat med att jag först gått igenom lite formalia om mig och om undersökningen, jag påminner om deras rättigheter att när som helst dra tillbaka sitt tillstånd. Jag frågar även om de vill ha återkoppling i slutet av undersökningen, alltså om de vill att jag skickar den färdiga rapporten till dem.

Jag påbörjade detta arbete med att genomföra en pilotundersökning på min senaste praktikplats genom en intervju med min handledare med frågor som jag trodde skulle vara relevanta med tanke på elevers kreativa förmåga. Pilotundersökningen fungerade som en övning inför den aktuella studien, övningen visade att intervjuer var en lämplig metod att använda. Den aktuella studien består därför av fyra djupgående intervjuer av semistrukturerad karaktär. Med bildlärare som handledare från mina praktikplatser, medlemmar i Facebookgruppen "Bildlärare tipsar varandra" och andra från skolor som jag kontaktar via telefon. Jag har valt att använda semistrukturerade intervjuer för att få mer öppna svar på mina frågor (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 85). Med anledningen att ta reda på hur dessa bildlärare faktiskt tänker på och arbetar med kreativiteten hos eleverna.

Jag har skapat en intervjuguide (Bilaga 1) som ligger till grund för intervjuerna med 15 planerade frågor. Dessa frågor är uppbyggda för att svara på mitt syfte och mina frågeställningar, eftersom det är det jag är intresserad av att få svar på. Denna intervjuguide är just det, en guide så några av frågorna har ändrats beroende på hur intervjuerna med bildlärarna har sett ut (2015). Jag valde att göra det så för att få så många fylliga och detaljerade beskrivningar som möjligt för att analysera och sammanställa senare (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 92). Intervjuguiden består av en inledning, där jag presenterar mig själv, presenterar min undersökning och vad frågorna kommer att handla om. Efter inledningen med all teknisk information så har jag några få faktafrågor som är där för att bilda en relation med informanterna, för att bryta isen lite (2015, 86). Sedan kommer introduktionsfrågor, övergångsfrågor och nyckelfrågor. Det är nyckelfrågorna som besvarar min undersökning och de har varit mer centrala. För att avsluta intervjun förvarnar jag först om att frågorna börjar ta slut och på slutet har jag planerat tid för avslutande kommentarer och

frågor för att undvika oklarheter för någon av oss. Jag har också gett informanten en möjlighet att ta upp saker som hen själv upplever saknas i intervjun (2015, s. 87).

En av intervjuerna genomfördes på plats på den skola där hen jobbar, resterande sker på distans över Google Meet, de spelades in i min dator så att jag senare kunde transkribera dessa och därmed hålla fokus helt på intervjuerna så att jag inte missar något i deras svar. Jag skulle gärna ha genomfört alla intervjuer på plats, men att resa runt i Sverige var inte ett alternativ. Jag valde att göra en intervju på plats för att det var det som passade bäst för alla involverade i just den situationen. Även om det kanske hade varit mer enhetligt för undersökningen att genomföra alla intervjuer på ett och samma sätt.

Transkriberingen av intervjuerna var långsam, jag spelade upp mina inspelade intervjuer i hörlurar för att lättare kunna plocka upp allt som sades under intervjuerna. Jag skrev ned allt som hände under intervjuerna, deltagarnas svar på mina frågor, när de tänkte efter, om de gick runt och visade saker i deras bildsalar osv. Detta hjälpte mig sedan att plocka ut de viktigaste, mest relevanta delarna för undersökningen, det hjälpte mig även att ta fasta på vad deltagarna tyckte var viktigast när de pratade om sitt arbete med elevernas kreativa förmåga. Efter detta har jag gjort min tematiska analys på transkriberingarna, jag läste igenom alla svar och samlade ihop de svar som berörde samma ämne, och på så sätt växte koderna fram till mina teman.

4.3 Urval

Undersökningsgruppen som jag valt består av totalt tre stycken bildlärare och en rektor som tidigare var bildlärare, dessa är verksamma runt omkring i Sverige. Jag ville ha ett urval av bildlärare som jobbar på olika skolor och i olika städer, för att öppna upp för olika svar i min undersökning. Urvalet av min undersökningsgrupp gör inte min undersökning särskilt generaliserbar eller representativ eftersom jag inte har intervjuat så många personer. Stukát skriver att det inte är nödvändigt att välja undersökningsgrupper för generaliserbarhet eller för att de ska vara representativa om inte undersökningen skulle kräva det (Stukát, 2011). Min undersökning går ut på att ta reda på vad, hur och på vilket sätt som bildlärare beskriver att de arbetar med elevers kreativitet i undervisningen samt hur undervisningen påverkas av elevers kreativa förmåga. En generaliserbar undersökningsgrupp är därför, enligt Stukát (2011), inte nödvändigt i denna undersökning. Jag har valt att använda mig av ett frivilligt urval av

undersökningsgrupp, det var det enda sättet för mig att få tag i deltagare till min undersökning (Stukát, 2011). Jag har tagit kontakt med tidigare lärare som jag haft som elev och som student och genom att publicera ett inlägg på Facebook där jag bjöd in bildlärare till att delta i undersökningen. Detta har gett mig ett urval av bildlärare som arbetar eller som har arbetat på olika platser, med olika bakgrunder och åsikter. Mitt urval blev slutligen fyra olika bildlärare från olika orter och skolor i Sverige, för att vara mer specifik, bildlärarna är verksamma i Skåne, Halland, Västernorrland och i Norrbotten. De har varit verksamma som bildlärare olika länge, Sven har varit bildlärare i 15 år, Belle har varit bildlärare i sex - sju år, Alice var bildlärare i 12 år innan hon blev rektor och Anna var inne på sitt 26'e år. De har varit på sina skolor i allt mellan tre och tolv år. Detta är fiktiva namn på mina intervjudeltagare för att skydda deras identitet och anonymitet.

4.4 Reliabilitet och validitet

Studiens reliabilitet och validitet stärks genom att kombinera två olika kvalitativa undersökningsmetoder, vilket är ett sätt att stärka studien på enligt Christoffersen & Johannessen (2015, s. 23). Den ena sortens undersökning som jag använder mig av är den tidigare forskningen som jag väljer att analysera i förhållande till min undersökning. Den andra sorten är intervjuer med bildlärare på flera olika skolor i flera städer för att få en bredd till trots att jag inte har möjlighet att intervjua flera hundra olika bildlärare. Validiteten stärks genom att undersökningen sker på olika skolor, i olika städer, med flera bildlärare som alla får beskriva sin upplevelse av elevers kreativa förmåga i undervisningen. Att se hur det ser ut på olika skolor, i olika grupper enligt bildlärare, och olika miljöer ger min undersökning högre validitet (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 23).

4.5 Analys

För att analysera min empiri kommer jag att använda mig av tematisk analys. Denna metod innebär att en som forskare identifierar, analyserar och beskriver mönster, alltså teman, i den insamlade empirin. Detta görs genom att jag som forskande student tilldelar den insamlade informationen egenskaper och mönster utifrån vad jag kan se och utifrån vad mina tolkningar är av informationen, detta är vad som kallas för kodning. Koderna kan tillsammans med mina analyser hjälpa mig att ta fram vilka teman som är aktuella i min empiri (Braun, & Clarke, 2006). Tolkningen och analysen i en reflexiv tematisk analys är antingen svagare eller starkare, den kan inte vara korrekt eller objektiv (Braun, & Clarke, 2006). De beskriver vidare

att god kodning och utvecklade teman är resultatet av fördjupnings processer i materialet, att en har ett djup i sitt engagemang och av att man kan distansera sig i sina analyser (2006). Det är viktigt att jag som forskande student i denna undersökning erkänner och reflekterar över de teoretiska antaganden som jag gör i min dataanalys (2006). Koderna som växte fram ur studiens empiri är meningar som "kreativitet som begrepp", "hur arbetar lärare med kreativitet?" och "kreativitet påverkar all undervisning". Jag började med att läsa igenom mina transkriberade texter, jag markerade sedan olika stycken och meningar genom att ändra färg på texten i mitt google docs dokument. Jag kopierar sedan stycket till längre ned på sidan och klistrar in igen tillsammans med anteckningar som jag skrivit dit för att minnas varför det var relevant att spara.

När jag slutligen har analyserat och tolkat min insamlade empiri kommer jag att rapportera mina resultat. Där sammanställer jag all data för att översiktligt dela med mig av min undersökning, i enlighet med hur Christoffersen & Johannessen beskriver hur denna process ska gå till (2015, s. 18).

4.6 Etiska överväganden

Studien följer Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer för att jag igenom hela processen varit noga med att hålla allt anonymt. Detta gör jag genom att beskriva skola, lärare och elever på ett mycket generellt sätt. Jag har även gett de intervjuade lärarna andra namn i min text för att behålla anonymiteten samtidigt som texten fortfarande är läsbar. De fingerade namnen underlättar i läsningen för att urskilja vilken bildlärare som har sagt vad samtidigt som det skyddar deltagarens identitet. Som Christoffersen & Johannessen (2015, s. 50) rekommenderar så använder jag mig även av begrepp som bildläraren på skolan, bild klassrummet och eleverna istället för att ge några namn i min dokumentation. Etiken behöver tas särskilt hänsyn till under min undersökning eftersom jag arbetar med informanter. Enligt Christoffersen & Johannessen (2015, s. 50) är det viktigt att deltagarna får ha sitt självbestämmande, sin autonomi och att jag som intervjuar respekterar deras privatliv och ser till att informationen som de ger mig inte kan kopplas ihop med dem. De skriver också att det är viktigt att jag är noggrann med anonymiteten i min dokumentation (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 51). Jag spelar in mina intervjuer och behöver därför deras tillstånd eller samtycke till detta (bilaga 1). Alla informanter har därför fått signera en tillståndsblankett innan vi sätter igång med någon intervju eller inspelning. I de flesta fall har

de skickat den signerade blanketten till mig innan intervjun ens startar. Efter godkänt arbete kommer jag att radera de inspelade intervjuerna som jag har på min dator, detta informeras även deltagarna om under den första delen av intervjun.

Enligt Vetenskapsrådet (2017) är det viktigt att man som forskare, eller projektledare, har kunskap om vilka lagstiftningar och insikt i vilka olika etiska problem som kan uppstå. Som forskare är det också viktigt (Vetenskapsrådet, 2017, s. 15) att se till att alla tillstånd och godkännanden är klara innan en undersökning startar. Med detta i åtanke försäkrar jag informanten om tillstånd och deras rätt att när som helst ta tillbaka tillståndet. Innan vi sätter igång med intervjun får de signera en tillståndsblankett. Jag frågar även om de önskar återkoppling efter genomförd undersökning. Jag informerar om anonymitet och hur jag dokumenterar intervjun, samt vad som kommer att hända med all data efteråt (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 86).

5 Resultat och analys

För att svara på mitt syfte, att undersöka hur bildlärare resonerar om att utveckla elevers kreativa förmåga och hur den kreativa förmågan påverkar undervisningen har jag i denna undersökning valt att ta med min teoretiska analys direkt i resultatet för att dessa har analyserats utifrån mina teman de också. Mina resultat kommer att analyseras via tematisk analys.

För att underlätta läsandet är resultatdelen uppdelad i de fyra olika mönstren eller teman som växte fram ur analys av det empiriska materialet. Resultatkapitlet är uppdelat så att resultaten, svaren från mina intervjudeltagare, kommer först, sedan kommer min analys av temat innan nästa tema börjar. Varje tema är olika långa för att det är olika människor som har svarat på frågorna, de har alla svarat på samma frågor men de har inte haft lika mycket att säga till varje fråga. Först presenteras kreativitet som begrepp, för att se hur olika lärare förklarar begreppet. Det andra temat handlar om hur bildlärare beskriver att de arbetar med elevers kreativa förmåga i undervisningen. Det tredje temat handlar om att elevers kreativa förmåga påverkar undervisningen på olika sätt och det fjärde och sista temat handlar om tidsbrist, att det inte finns tillräckligt med utrymme på vissa skolor till att arbeta med den kreativa förmågan.

5.1 Begreppet kreativitet

Intervjuerna har visat att kreativitet är ett begrepp som är svårt att definiera och beskriva eftersom det är ett begrepp som betyder olika för olika människor, vilket kan vara en anledning till att begreppet är så svårt att beskriva.

Det är en jättestor fråga. Alltså, jag tycker kreativitet är inte kopplat till ett ämne. Kreativitet är ett sätt att arbeta, tänka och förhålla sig. Och jag ser att tidigare kanske jag kopplade kreativitet till att jag arbetade med ämnet bild. Men jag ser att oavsett vilket yrke som jag har så använder jag mig av kreativitet för att hitta andra lösningar (Alice, 2023, 5 maj).

Alice beskriver hur hon arbetar med kreativitet generellt, även nu som rektor. Hon lägger mycket vikt igenom hela vår intervju om att hon genom alla sina yrken har gynnats av sin kreativa förmåga, att det inte var något som var specifikt för bildämnet.

Anna beskriver här hur hon upplever att man är kreativ, hur man använder sin kreativitet till att skapa något nytt. Hon säger i intervjun med mig att hon försöker vara tydlig med eleverna att de inte behöver komma på något helt nytt, från grunden. Utan att hon vill att de sätter ihop sådant som redan finns på ett nytt och spännande sätt.

Det här att när du kan sätta ihop komponenter så att det blir ett nytt innehåll, du behöver alltså inte uppfinna hjulet, men det är när du sätter ihop något på ett nytt sätt som jag tycker att man har kreerat. Jag brukar försöka förklara det för eleverna. Och att de inte behöver hitta på något nytt, utan om de ändrar här så att du får något nytt, som bara är ditt, då har du skapat (Anna, 2023, 19 april).

Belle verkade inte ha så svårt att beskriva och tolka begreppet kreativitet. Hennes svar är väldigt kortfattat och tydligt. Hennes tolkning av begreppet är att kunna få egna idéer som sedan kan omsättas till något praktisk. Att man är kreativ när man kan skapa något eget menar Belle.

Ja, det är väl det här att få egna idéer, som man kan tillämpa praktisk. Att få en egen idé och praktisk utveckla den är väl att vara kreativ. Att kunna skapa någonting eget (Belle, 2023, 25 april).

Sven är den enda bildläraren som jag intervjuade på plats, därav har han möjlighet att visa runt mig lite mer i klassrummet och i sitt material. Som svar på denna fråga visar han mig en PDF på sin surfplatta under tiden som han svarar. I samband med sitt svar hänvisar Sven till texten *Kreativetskoden från idé till succé* av Nicolas Jacquemot (2013) som Sven arbetar med tillsammans med sina elever.

Ja, det är ju ett väldigt stort begrepp. Jag kollade lite innan du kom hit och jag har en liten sån här bok som heter *Kreativetskoden*. Den tycker jag är lite kul att titta på de här olika delarna, jag använder den för att visa eleverna lite så, när vi diskuterar kreativitet och vad det är för något, och vad som behövs (Sven, 2023, 17 april).

Texten som Sven hänvisar till förklarar de sju delarna av kreativetskoden: nyfikenhet, inspiration, motivation, lekfullhet, hämningslöshet, ihärdighet och målfokusering. Det är de delarna som Sven utgår ifrån när han ska förklara kreativitet för sina elever.

5.1.1 Sammanfattande analys

Gemensamt för alla lärarna var att kreativitet är ett stort begrepp, detta är inget nytt som vi ser även Ängquist (2000a) förklarar begreppet som svårtolkat. Vygotskijs (1995) beskrivning av kreativitet som alla människor har inom sig, som en förmåga som hjälper människor att tolka sina känslor och erfarenheter. Alice påpekar att hon tidigare kopplade kreativitet till bildämnet när hon arbetade med det, men hon har insett att kreativitet är något som används i alla yrken och roller.

De andra lärarna förklarar begreppet kreativitet på olika sätt. Anna säger att det är när man kan lägga ihop komponenter som redan existerar för att skapa något nytt. Belle förklarar att det för henne är kreativitet när man kan göra en egen idé till verklighet, genom att skapa något nytt. Sven å andra sidan pratar om *Kreativitetens kod från idé till succé* (Jacquemots, 2013). Som tar upp de sju delar; nyfikenhet, inspiration, motivation, lekfullhet, hämningslöshet, ihärdighet och målfokusering. Sven pratar om hur han använder denna text med sina elever för att hjälpa dem att utveckla sin kreativa förmåga. Alice åsikt blir ett exempel på vikten av att skolan ska stimulera elevernas kreativa förmåga (Lgr22). Det är tydligt att detta är vad Skolverket menar när de skriver i läroplanen för grundskolan att skolan tillsammans med hemmet ska hjälpa eleverna att utvecklas till kreativa individer.

5.2 Olika sätt att arbeta med kreativa förmågor.

Det andra temat som jag har hittat via mina koder handlar om vilka olika sätt som bildlärare beskriver hur de arbetar med elevers kreativa förmågor i undervisningen.

Alice beskriver kreativiteten som en huvudingrediens i allt arbete. Att det är nödvändigt att ha med oavsett arbete, som en grund för att arbetet ska bli stimulerande för både lärare och elev. Alice pratar om äldre elever när hon beskriver kreativitet och undervisning, men det kan tolkas som om hon menar att detta gäller oavsett ålder på eleverna när det kommer till bildundervisning och annan undervisning. Hon använder kreativitet och elevers kreativa förmåga som en grund för allt arbete. Då blir det förväntat att eleverna har utvecklat sin kreativa förmåga under sin uppväxt och skolgång. I intervjun förklarar Alice att "man måste skapa det här modet, tilliten, det är sådana förmågor och förhållningssätt som behöver få finnas med egentligen hela tiden." (Alice, 2023, 5 maj).

Det tycker jag liksom alltid är en huvudingrediens i arbetet, för mig var det ett sätt att arbeta på. Annars var det inte stimulerande för varken mig eller eleverna. Det är en av huvudingredienserna, en del av standard receptet så att säga (Alice, 2023, 5 maj).

Vidare beskriver Alice att det är hennes uppgift som ledare att guida människor och inspirera dem för att de ska använda sin kreativa förmåga i sina uppgifter. Hon lägger stor vikt vid att kreativitet är något som används oavsett uppgift, yrke och ålder. Hon har arbetat på kulturskola och gymnasiet och hon förklarar att hennes jobb varierar beroende på vad det finns för behov.

Att få människor, jag säger människor för att jag fortfarande jobbar med kreativitet. Men det är att ge människor en möjlighet att få vara delaktiga. Att få arbeta, utveckla sina idéer, alltså att få ett fritt spelrum, men ändå med ramar. Man måste få hitta den här gnistan, den här motivationen som gör att man gör det man gör. Om det är en lektion eller en uppgift eller ett arbete. Att jag ska stimulera den hära gnistan, motivationen hos människor (Alice, 2023, 5 maj).

Sven beskriver sin process från att eleverna kommer till honom i fyran och börjar lära sig tekniker och hur teknikerna används. Han säger att han inte kräver att eleverna målar på ett visst sätt, eller ett visst motiv. Utan han förklarar vilken teknik som ska användas och på vilket sätt den tekniken fungerar. Sven släpper tyglarna mer och mer ju mer eleverna utvecklas och ju äldre eleverna blir.

Jag tycker att man kan börja med rummet, där man kommer in. Det måste kännas att detta är någon form av kreativ verkstad. Jag har väl inte kommit dit ännu. Det blir någon form av blandning av klassrum och verkstad. Jag vill att det ska synas på väggar och i miljön att här jobbar man med bild (Sven, 2023, 17 april).

Sven berättar också att för att stimulera elevers kreativa förmåga börjar han i rummet. Han vill ha en miljö som känns som en kreativ verkstad, som ett rum man går till för att skapa. Sven funderar på hur han ska placera eleverna, om de ska sitta som i ett klassrum, där alla eleverna sitter på rad. Eller om han ska ha det där sociala i klassrummet, där eleverna får sitta och prata, titta på varandras arbeten. Sven tycker att det andra alternativet är viktigt för kreativiteten, hans klassrum är uppbyggt med 4 olika öar, ett bord för två vid fönstret, två öar med fyra platser var, en ö med sex platser och en ö med åtta platser.

Jag spelar ofta musik i mina klassrum, det funkar för de flesta, de får prata ganska högt här inne, det blir mycket socialt, som jag tycker är viktigt för kreativiteten. Man får titta på klass för klass, vissa klarar det inte alls, men jag tycker det är positivt när det går (Sven, 2023, 17 april).

Han vill ofta spela musik i sin bildsal, så länge det funkar för de olika grupperna. Han upplever att musiken hjälper eleverna att vara kreativa, att det är en bra upplevelse för alla när det går. Han vill heller inte ha knäpptyst i bildsalen, eftersom hans elevers kreativitet oftast gynnas av att de får sitta och prata, vara sociala medan de arbetar.

Jag säger ofta att jag alltid blir så glad om de misslyckas. Misslyckas är ett fullt ord, men bör inte vara det, för vi gör fel hela tiden, sen får man pröva och ompröva. Det är jätte viktigt för kreativiteten (Sven, 2023, 17 april).

Sven menar att det är viktigt för kreativiteten att undervisningen inte blir för styrt av papper och penna, han brukar lägga en hög med papper på bordet för att väcka elevernas nyfikenhet och skriver något spännande på tavlan. Han säger att han har ju de i klasserna som säger att de inte kan, och han funderar över hur han ska vända dessa elever och utmana deras kreativitet. Han lägger vikt vid att det inte behöver handla om små fina detaljer, utan att han vill att de experimenterar med färg, en stor pensel eller bara genom att hälla färger på pappret. För att inspirera eleverna så beskriver Sven att han aldrig med konsthistoria specifikt, han kör istället olika konststilar som teman. Han har märkt att detta hjälper eleverna att lära sig vad dessa olika konststilar är för något, och på köpet får de lära sig vad konststilen handlar om.

Jag vill helst inte att de använder några ord i sina skapelser, deras skapelser ska berätta något. Det ska gärna vara kopplat till någon aktuell händelse. Jag vill att de tar en sådan grej, som corona, för att förmedla en känsla eller ett budskap. Detta är viktigt för mig som lärare, och jag är hård med att det ska berätta något (Sven, 2023, 17 april).

Sven är mycket noga med att elever ska ha ett budskap i sina arbeten, han vill även att eleverna arbetar med någon aktuell händelse, för att skapa en koppling till det vardagliga livet, och det som händer i världen. Han beskriver vidare att "den kreativa processen är ju ett sätt för en del elever att bli kreativa" (Sven, 2023, 17 april).

Anna berättar att det är viktigt för henne att alla elever känner att de kan lyckas med uppgifterna, hon menar att kreativitet kan hjälpas av att elever får behålla sin motivation. Att hon använder detta med tur och otur med sina elever. Så om resultatet blir så som eleverna önskat eller bättre så ger hon beröm till dessa, annars var det bara otur och eleverna hade inte kunnat styra över detta. Anna visar elevexempel där sjuorna har gjort affischer tillsammans med SO'n. Hon har inför detta arbetet beskrivit för eleverna att de ska använda sina Ipads, med bilder och med hjälp av skrivare att skriva ut dessa affischer. De pratar om hur teknikerna bäst ska användas för att fungera för eleverna. Det är reklamaffischer som de skapade, så hon vill att eleverna ska sätta ihop text och bild så att det blir något speciellt. Hon vill att eleverna ska tänka på att det ska säljas, hon vill att eleverna ska ha som mål att alla kommer och handlar deras grej.

Jag jobbar väldigt mycket i årskurs 7 med att man ska härma men man får ändra. För att jag vill att alla ska lyckas. Och när det är något som de inte kan styra över så säger jag att det är slumpen. Tex så har vi gjort material övningar som vått i vått. Men det blev ju så att, oj så häftigt, vilken tur du hade du är jätteduktig. Eller så hade de otur, för att det inte hade med dem att göra. Så att ta det positiva om det blev bra, eller så glömmer man det annars (Anna, 2023, 19 april).

Hon upplever att eleverna ofta tolkar uppgifterna på ett personligt sätt, vilket hon upplever som något kreativt. Hon har som mål att ge eleverna "...jättemycket stöd utan av att styra." (Anna, 2023, 19 april).

I åttan har de arbeten om olika yrken, och att det som skapas ska ha ett syfte och en funktion, med lite extra tryck på grafisk design. I nian skapar eleverna något som de tycker är viktigt och på något sätt koppla ihop det med något annat. Denna koppling kan vara vad som helst, som att man endast gillade färgen eller idén bakom verket man inspirerats av. Hon beskriver att hon helt släppt på tyglarna vad gäller denna uppgift, men hon har en tråd kvar som gör att eleverna måste tänka.

De som läser sig, det är ok, de får ha sin bästa idé som det första de gör. Men jag vill att du ska utmana dig. De känner ofta lite tidspress. Men jag försöker lägga in det som ett obligatoriskt moment för att de ska förstå att det är en del i utvecklingen att skapa skissen (Anna, 2023, 19 april).

Anna säger att hon godkänner när elever har kommit på en idé direkt men hon försöker utmana dem att vara kreativa, genom att fortsätta spåna på idéer, för att de ska få pröva och ompröva material, tekniker och design. Anna förklarar att hon ofta jobbar med matriser och försöker förklara dem för eleverna så att de förstår. Hon lägger in prövande och omprövande som en del i processen som eleverna ska gå igenom. Hennes arbetssätt varierar mycket. Ibland vill hon att eleverna ska göra minst två lösningar och spara dessa. Ibland vill hon att eleverna dokumenterar hela sin process och sedan göra ett arbete kring det. Ibland vill hon att de bara lämnar in arbetet till henne eller väljer ut det som de tyckte blev bäst att lämna in.

För att jag inte vill döda deras kreativitet. Din första idé är jättebra men om jag tvingar dem att göra för mycket annat så är jag orolig att de ska bli rädda för att göra något annat. Riktlinjerna måste vara med från början, och innan de börjar (Anna, 2023, 19 april).

Hon beskriver att hon tycker det är svårt att få eleverna att skissa eller kladda innan de sätter igång med sitt slutliga projekt. Hon försöker till exempel genom uppgifter där de inte får sätta alls för att få eleverna att tänka efter innan de kör på med slutprodukten. Hon gör detta för att hon vill ta vara på elevernas kreativitet, därför pushar hon eleverna till att testa sig fram under hela sina processer. Hon lägger mycket vikt vid att jobba i grupper också, även om hon vet att eleverna ofta tycker att det är jobbigt. De tycker ofta det är jobbigt att behöva komma överens om vilka idéer som ska arbetas vidare med. Anna har därför en uppgift som går ut på att eleverna först skissar upp egna idéer, sedan samlas de i grupp och väljer det bästa från alla idéer och skapar något baserat på det. Hon menar att det viktigaste vi gör som lärare är att lära eleverna att samarbeta om idéer.

Belle beskriver problematiken som finns idag med att många elever inte har så bra kreativa förmågor. Hon tror att det är för att de inte behöver använda sin kreativitet i sin vardag. Hon jobbar mycket med uppgifter utan något specifikt resultat, liksom att målet är ovisst, och eleverna ska själva komma på hur det ser ut där på mållinjen. Hon förklarar att hon ofta måste skapa ett problem för eleverna att lösa, till exempel att eleverna ska skapa ett rum, men att de klipper ut en person från en tidning som de ska skapa ett rum eller en miljö till. Eller en uppgift de har när de ska skapa steampunk masker, då berättar Belle vad steampunk handlar om, till exempel att det är mycket mekaniskt, sedan får eleverna skapa fritt med det som utgångspunkt.

Men svårigheter med dagens elever är att de har inte så bra egen kreativitet, jag tror det är för mycket serverat idag. Så om man har tid över och säger att de får skapa fritt, så blir det ingenting. Det klarar de inte av, så de måste ha hjälp på traven för att få en ingång, för att få igång den egna kreativiteten (Belle, 2023, 25 april).

Vidare säger Belle att hon tror att man måste planera noggrant när man skapar uppgifter. Det måste ge eleverna tillfälle att använda sina hjärnor. Skapar man mer traditionella, resultatstyrda uppgifter så stimulerar inte det kreativiteten säger hon, dessa uppgifter är i så fall mer tekniskt fokuserade. Hon menar att det är en stor utmaning eftersom deras kreativa förmåga inte är lika bra som den varit förr.

Men bildämnet är ett svårt ämne... jag tycker det är mycket jobb med att prata med eleverna att det inte är det det handlar om, att man ska vara duktig och det. Det handlar om processen, inte bara att man ska rita, teckna måla och det. Många har inte intresset, de kommer igång och de blir förvånad vis väldigt stolta och glada över sina resultat (Belle, 2023, 25 april).

Belle beskriver här att hon tycker det är ett stort jobb att förklara för eleverna vad bildämnet handlar om. Att det inte handlar om att vara duktig på det sättet som de är vana vid, att de inte behöver vara duktiga på att rita, teckna eller måla utan att det handlar om processen. Hon nämner också att det är många elever som inte visar intresset initialt men som kommer igång med sina arbeten, och som senare blir förvånade över hur stolta och glada de är över resultaten som de åstadkommer. Vidare i intervjun pratar Belle om att det handlar om att väcka elevernas uppmärksamhet vad gäller det som de möter och lägger ut på internet, att det handlar mycket om att kommunicera med bilder, att analysera och titta på bilder. Hon beskriver att mycket av hennes undervisning består av att eleverna får dela med sig av vad de själva lägger ut på olika plattformar för att skapa medvetenhet om hur bilder påverkar. Hon fångar även in deras intressen genom att ha teman på sina arbeten som "*vad gör dig varm i hjärtat*" (Belle, 2023, 25 april) eller liknande.

Jag tror det är väldigt bra att ha ett problem till arbetet, men inte att att den färdiga produkten ska se ut på ett visst sätt. Så det är väl medvetet i allt jag gör om jag säger så, i alla mina planeringar (Belle, 2023, 25 april).

Belle beskriver vidare att hon alltid försöker göra medvetna val för att få med elevers kreativitet i undervisningen. Hon undviker uppgifter som ska generera ett visst resultat, så att

nästan alla uppgifter erbjuder elever möjlighet att utveckla sin kreativitet, oavsett vad uppgiften handlar om. Belle beskriver att hon ibland sätter in ett tema på uppgiften, och hon ger ett exempel där de arbetat med linoleumtryck. Temat de hade då var att eleverna skulle skapa något som var positivt för dem, något som gjorde dem glada, detta var ett tema som fick igång deras kreativitet. Uppgifter som denna, där eleverna får ett litet problem att börja arbeta utifrån hjälper eleverna att börja fundera på hur de ska göra för att komma vidare.

Belle beskriver en annan uppgift, där hon tillsammans med NO läraren gjorde en uppgift om bakterier och virus i samband med pandemin och covid.

Då fick de först designa i mindre grupper, varsitt virus, sedan jämför man det tillsammans och kanske plockar delar, eller bygger om dem, sedan bygger de en tredimensionell modell av sitt virus. De får beskriva viruset om det är elakt eller godartat, och vad får man för symptom och sedan får de avsluta med ett digitalt nyhetsklipp (Belle, 2023, 25 april).

Belle beskriver att det blir tydligt att sådana här praktiska “hands-on övningar” blir lyckade, eftersom man får med alla elever i klassen på uppgiften, till och med de elever som inte är så inspirerade av bildlektionerna. Belle rekommenderar att använda sådana uppgifter, som kopplar till elevernas liv och till verkligheten, det gör eleverna mer engagerade och därmed blir eleverna också mer kreativa i sina arbeten.

5.2.1 Sammanfattande analys

Detta tema var det som i högst grad svarade på min frågeställning, alla lärarna beskriver många olika sätt att utveckla elevers kreativa förmågor på. Den sociokulturella teorin är synlig här, lärarna arbetar aktivt som guider för och tillsammans med eleverna (Ängquist, 2000b, s. 19). Alice menar att kreativitet är en huvudingrediens i allt arbete egentligen, men speciellt i bilden. Hon menar att utan kreativitet var inte lektionerna inspirerande för varken henne eller eleverna. Hon påpekar också att det är hennes jobb som lärare att inspirera och guida eleverna för att få dem att använda sin kreativa förmåga.

Sven förklarar att hans arbete med kreativitet börjar redan i fyran och han börjar arbetet i rummet, alltså i den miljö där eleverna ska lära sig. Han vill ha en miljö för eleverna som inspirerar dem till att skapa och vara kreativa. Han börjar med att lära ut de kulturella redskapen som eleverna behöver för att kunna arbeta kreativt med sina uppgifter (Säljö, 2017

s. 255). Sven använder sig av den närmaste utvecklingszonen när han bedömer vilka tekniker som eleverna behöver lära sig först (Säljö, 2017).

Alla lärarna är överens om att alla elever och klasser är olika, att man måste anpassa undervisningen för varje klass. Vissa klasser/elever behöver en mer styrd uppgift, vissa kan bli överväldigade av fria uppgifter, vissa kanske inte kan göra något alls om det är för styrda uppgifter. De är också överens om att det handlar om att pröva och ompröva, att våga misslyckas för att kreativiteten ska få fart.

5.3 Elevers kreativa förmåga påverkar undervisningen

Mycket av denna undersökning har handlat om hur bildlärare upplever att elevernas kreativa förmåga påverkar undervisningen. Svaren skiljer sig åt mycket under detta tema, men de hör ändå ihop enligt kodningen, eftersom det handlar om hur en kreativ förmåga kan påverka människor.

Alice förklarar ingående sin upplevelse av kreativa förmågor, och att man arbetar utforskande i ett ovetande ett tag när man inte får veta vad svaret eller resultatet ska bli. Detta är för henne varför kreativitet har en viktig påverkan på allt arbete och i all undervisning.

Asså, jag kan ju se att jag har en trygghet i att, oavsett vilket arbete jag har haft, att jag inte är rädd för att inte veta svaret. Jag är inte rädd för det man kallar kaos. För att jag ser att det är en viktig del av den här processen när man jobbar med skapande är att det måste innehålla en del där man utforskar och är i en kaos, i ett icke-vetande. Och jag får inte veta vad svaret ska bli, för då är jag fel ute som lärare. Därför ser jag det som att den här processen kanske är naturlig för mig som har jobbat med skapande ämnen (Alice, 2023, 5 maj).

Alice beskrivning av elevers olika behov är tydlig för hur kreativa förmågor kan påverka undervisningen. Hon förklarar att i ett klassrum finns en uppsättning elever som har olika typer av förmågor och utmaningar och att det för en del av eleverna kan vara en skräckupplevelse att skapa i en kreativt stimulerande miljö.

Jag ska ibland gå bakom och knuffa, ibland går jag bredvid och pratar och ibland får man gå framför och dra framåt processen (Alice, 2023, 5 maj).

Hon säger att kaos för henne är en viktig del av arbetet och att hon ibland, med grupper som klarar av det, kan medvetet låta det vara i ett kaos i sina processer. Medan andra grupper behöver en tydlig ram, med checklistor för att få en trygghet i gruppen. Tryggheten, tilliten och förståelsen är viktig för att skapa lugn i grupperna. Hon påpekar att så länge man som lärare har goda relationer med eleverna, man har deras tillit och de känner sig trygga i klassrummet så är det mesta möjligt att göra. Alice menar att det är så man kan jobba med kreativitet, och att om man inte är trygg så är det mycket svårt att uppnå.

Anna beskriver att kreativitet påverkar undervisning genom att det skapar mer mening för elever, det gör arbetet mer inspirerande. Elevers kreativa förmåga påverkar undervisning på det sätt att hon som lärare kan behöva vara flexibel med sina uppgifter om en elev kommer på någon kreativ lösning som går utanför uppgiftens ramar så behöver hon anpassa undervisningen därefter.

Utan kreativiteten skulle undervisningen ju vara dötrist. Jag har ändrat min planering i år av flera anledningar, en av dem var att en elev kom med en jätte bra uppgift som jag sedan har kört med hela årskursen. Man får vara flexibel själv. Och kommer det något bra får jag hoppa på det tänker jag (Anna, 2023, 19 april).

Anna förklarar att det finns de elever som är i behov av extra anpassning, de elever med NPF diagnoser eller nyanlända elever i Sverige som inte har lärt sig på samma sätt som i vår kultur. Anna säger att *“Alla är inte kreativa, alla kan inte det och då får man komma in och stötta”* (Anna, 2023, 19 april). Anna förklarar att man då får gå tillbaka till grunden, till formerna där eleverna får känna och klämma och jämföra. Det blir ju en kreativ grupp i ett rum automatiskt, tryggheten måste finnas för att kunna stimulera kreativiteten.

Belle beskriver hur hon tror att det skulle hjälpa elevers kunskapsinläring att använda kreativa förmågor i alla ämnen. Hon berättar hur elevers kreativitet får ta plats även i skolans SO-ämnen, så när de till exempel arbetar med landskap så gör de en stor karta tillsammans och placerar ut alla delar på kartan tillsammans. Hon har sett att elevernas kunskaper fördjupas när de får jobba kreativt med uppgifter, eftersom deras kunskap befästs djupare om de får använda sig av kunskapen på ett tydligt sätt för de (Belle, 2023, 25 april).

Jag känner att det är något som är väldigt viktigt, bildämnet får ibland lite dåligt rep. Asså man jobbar mycket med eleverna bara för att få de att förstå hur viktigt det är, även för annan inläring, det är bevisat att jobbar du kreativt så hjälper det ju dig även i de teoretiska ämnena. Man jobbar mycket med att förstå fördelarna med bildämnet. För den värld som barn och ungdomar är framför skärmar av olika slag. Man tappar mycket av den fria leken och den fria spontana kreativiteten. Vi har ett stort jobb att göra, för det är så väldigt viktigt. Det är ju ingen som ifrågasätter varför man ska ha SO eller NO (Belle, 2023, 25 april).

Sven pratar också om olikheterna bland elever, han uttrycker att det är svårt att veta hur man ska leda elever på rätt sätt ibland att hjälpa de att utveckla sin kreativa förmåga när de är så olika. Han har vissa elever som är väldigt duktiga i skolan, som kommer och gör det de ska. Han säger att dessa elever arbetar sällan undersökande, och att det därför inte blir ett särskilt kreativt arbete av det. Han tar sedan upp de elever som har mycket hög frånvaro och att vissa när de väl kommer till skolan visar sådana kreativa förmågor i sina arbeten. De får fram sådana starka arbeten och de lyckas verkligen genom ett undersökande prövande att få fram sitt budskap.

Jag vill att de ska ha fritt material och fri teknik när de jobbar i nian, så att de inte blir begränsade. Jag ger eleverna ett tema som de får jobba utifrån men sen får de jobba fritt. Jättesvårt tycker många att det är. De vill liksom fråga: Vad ska jag göra för någonting? De vill liksom att jag lägger upp det framför de stegvis. Vissa elever behöver sånt, men man vill också att deras kreativitet ska komma fram. Jag vet inte vad de vill göra för att de ska kunna sväva ut lite (Sven, 2023, 17 april).

5.3.1 Sammanfattande analys

Elevers kreativa förmåga kan påverka deras kunskapsinläring inte bara i bilden, utan i andra ämnen också, detta är något som har dykt upp i alla intervjuer. Att elevers kreativitet skulle hjälpa dem i alla ämnen. Belles upplevelse var talande, hon har sett hur kreativt arbete med uppgifter fördjupar deras kunskap. De alla påpekar också att kreativiteten är ytterst viktig i bilden, inte bara från elevernas sida, utan från lärarens sida. Ibland måste man som lärare anpassa sig, vara flexibel och kreativ med uppgifterna som man planerat. Anna menar att undervisningen skulle bli tråkig och oinspirerad om det inte fanns något kreativt med den. Anna lägger också vikt vid att inte alla elever har en utvecklad kreativ förmåga och att det också påverkar hur undervisningen kan se ut. Som det sociokulturella samhället som vi lever i

här kanske dessa nyanlända elever inte är vana vid kreativt fokus i undervisningen (Säljö, 2017, s. 253).

Enligt den sociokulturella teorin skulle kreativitet kunna vara ett kulturellt redskap för eleverna, det skulle enligt deltagarna i undersökningen kunna fördjupa elevers förståelse av den kunskap som skolan lär ut (Säljö, 2017 s. 255).

5.4 Utrymme för kreativitet

I undersökningen har det dykt upp mycket frustration hos lärarna om att det inte finns nog med tid och utrymme för att arbeta med kreativitet på en önskad nivå. Det har inte varit något som prioriterats av skolorna.

Jag tror tyvärr att det är för lite utrymme. För att kreativitet tar tid. Och man måste få utrymme i både tanke och tid för att våga börja använda sin kreativitet. Jag menar inte kreativitet som ett fritt utlopp för allt möjligt. Kreativitet kan vara, och bör ha en riktning också (Alice, 2023, 5 maj).

Alice pratar om hur kreativitet tar mycket tid att arbeta med och att hon inte upplevt att det finns mycket utrymme att lägga tid på kreativitet, inte lika mycket som man skulle önska. Hon menar att alla människor bör få utrymmet att använda sin kreativitet mot ett mål, eller liknande.

Jag är ofta på om att få igång kreativiteten hos elever även i andra ämnen, men där händer det inte mycket. Det är mycket genom ämnesöverskridande arbeten som kreativiteten får ta plats i annan undervisning. Man är dock väldigt ensam som bildlärare, här i sin lilla verkstad. Det kan ha mycket att göra med att man får tid att sitta med de andra och att nu ska vi hitta på ett projekt. Jag jobbade förut mycket med SO lärare, där vi gjorde ett projekt om förintelsen. Eleverna skulle skapa något i bilden också med förintelsen som tema, exempelvis. Det beror mycket på vad de andra lärarna vill. Jag kör mitt och så får man försöka slå sig in där (Sven, 2023, 17 april).

Sven berättar att han ofta försöker få igång kreativiteten hos elever, även med de andra ämnena på skolan men han får inte igång engagemanget bland de andra lärarna. I hans fall är det genom ämnesöverskridande arbeten som kreativiteten får komma in och ta plats i de andra

ämnena. När han lyckas få med en annan lärare på ett ämnesöverskridande arbete upplever han att det är lyckat, de lyckas då med att hjälpa eleverna att utveckla deras kreativa förmåga.

Jag tvingar även eleverna i 9an att spendera 3 veckor på att teckna rymd former. Klassikern från 80-talet. med en kon och en boll och en cylinder som ska skuggas. Inget kreativt men en teori övning. Jag vill säga att jag har en väldigt liten grad av kreativitet, jag är mer fokuserad på funktion, syfte och kommunikation (Anna, 2023, 19 april).

Anna beskriver att hon styr eleverna väldigt mycket, med många olika uppgifter. Hennes upplevelse är därför att hon inte tillåter att kreativitet får ta plats i undervisningen alls. Hon har olika uppgifter så att alla elever ska göra minst en uppgift som passar dem själva, där de kan visa vad de kan. Hon beskriver också att hon vid ämnesöverskridande arbeten kan bli frustrerad när de jobbar med andra ämnen som har andra syften med uppgifterna än hon har i bildämnet. På hennes skola spårar det ofta iväg till något annat eftersom det är en skola som är extremt teoretiskt- och hälso- fokuserad. Eftersom de inte har något elevens val, inga kreativa dagar eller liknande så vill hon ha kontroll på det eleverna gör, så att de verkar inom det område som hon planerat för. Anna berättar att all tid går åt till antingen de teoretiska ämnena eller till idrott, de har idrottspass varje dag på skolan.

Vi är väldigt kreativa som lärare, vi hittar kreativa lösningar och byter elever med varandra. Kreativt runt om eleven. Men i undervisningen är väldigt styrd. Jag tycker inte vi är en kreativ skola (Anna, 2023, 19 april).

Belle beskriver att hon också, som Sven, jobbar väldigt mycket med kreativitet i bildämnet, men hon beskriver att det kanske inte ser ut på samma sätt i de andra ämnena på skolan.

Men asså genom att utmana elevernas kreativitet eller få igång dem, så kan jag väl tänka mig att det kan även hjälpa de i andra ämnen som svenskan och så, men det här med berättande och få idéer eller så. Det blir som en annan grej. Du får ett problem där också. Jag menar, jobbar du här med kreativitet och att stimulera den så kan det ju sprida över sig till svenskan för att hjälpa de med berättandet även där (Belle, 2023, 25 april).

Belle förklarar i detta citat hur kreativiteten påverkar även i andra ämnen om den får utvecklas och stimuleras.

5.4.1 Sammanfattande analys

Alla lärarna som deltagit i undersökningen poängterar att det inte finns nog med tid eller utrymme att arbeta med elevers kreativa förmåga. Mycket på grund av hur skolorna prioriterar, bildlärarna upplever att skolans ledning och de andra lärarna på skolan inte prioriterar kreativitet på samma sätt som de gör. Alice menar att det helt enkelt inte finns så mycket tid att lägga på kreativitet. Sven och Belle arbetar aktivt med kreativitet i sitt ämne, men båda upplever det problematiskt att inkludera andra ämnen. Anna upplever att hennes väldigt styrda klassrum inte tillåter för kreativiteten att ta någon plats i undervisningen.

Detta beskrivs ytterligare av Ängquist (2000a) i artikeln om forskning som genomförts de senaste 20 åren, då när hennes artikel skrevs. Forskningen visade att de båda hjärnhalvorna samarbetar, de logiska och de kreativa kompetenserna alltså. Hon förklarar att det är i den här samverkan som det bildas en holistisk förmåga för eleverna (Ängquist, 2000a, s. 14).

6 Diskussion

Mitt syfte med denna undersökning var att utveckla kunskap om vilken roll elevers kreativa förmåga får ha i bildundervisningen samt fyra bildlärares syn på utvecklingen av elevers kreativa förmåga i svensk grundskola. Syftet besvaras med hjälp av frågeställningarna, tidigare forskning, resultaten från intervjuerna som genomförts i undersökningen och genom den sociokulturella teorin. I detta avsnitt kommer vi först att gå igenom en metoddiskussion och sedan kommer vi att ha en diskussion om varje frågeställning under de kommande underrubrikerna. Sedan kommer ett avsnitt om vidare forskning och texten avslutas med en kort slutsats.

6.1 Metoddiskussion

Om min undersökning skulle kunna göras med till exempel enkäter, frågeformulär eller liknande kvantitativa undersökningar. Detta skulle inte vara omöjligt om jag skulle ha omformulerat min frågeställning och mitt syfte. Sådana undersökningar skulle gett mig möjlighet att inkludera fler personer i min undersökning och därför ge ett bredare svar på frågor, men det skulle inte ge mig lika djupa svar som dem jag har fått i undersökningen. Jag skulle då få en bredare population att inkludera i min undersökning (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 143). Det skulle också fungera väl om jag istället skulle vilja undersöka om det är lättare eller svårare för elever att nå kunskapsmål om de får jobba mer eller mindre med sin kreativa förmåga (2015, s. 166). Kvantitativa undersökningar som dessa skulle kunna ge undersökningen större relevans och validitet genom att många bildlärare får svara på samma bearbetade frågor. Frågor som jag har sammanställt, analyserat, skrivit och skrivit om för att de ska vara så relevanta för min fråga som möjligt. Detta skulle ge min undersökning hög validitet (Christoffersen & Johannessen, 2015, 22). Det skulle dock inte garantera mig så tydliga och detaljerade svar som kvalitativa undersökningar skulle göra, eller ge mig den flexibiliteten som jag får med mina frågor (2015, s. 16). Istället så kan min undersökning få högre validitet genom att jag utför mina intervjuer med olika bildlärare som är verksamma vid olika skolor för att få en inblick i hur det ser ut för olika elever, olika bildlärare och i olika miljöer (2015, s. 23).

Den typ av kvalitativ undersökning som jag valde gav mig de mer djupgående svaren som jag var ute efter och intervjuerna fungerade väl. Min valda forskningsmetod gav mig mer ingående svar och mer detaljerad information om hur bildlärare använder estetiska processer

samt svar på om eleverna hjälps i att nå sina kunskapsmål (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 16). Det gav mig mer flexibilitet när det gällde frågorna som jag ställde, den kvalitativa undersökningen lät mig även ställa följdfrågor som dök upp i stunden (2015, s. 16). Den mänskliga faktorn, att misstag kan ske och att jag missar något som intervjuare gör att kvalitativa undersökningar som intervjuer kan bli mindre trovärdiga. Men intervjuguiden hjälpte mig att undvika detta, det var något som jag förberedde innan intervjuerna just för att undvika att missa något under själva intervjun (2015, s. 92). En kombination av kvalitativa undersökningar skulle kunna ge undersökningen mer reliabilitet, om jag hade haft möjligheten att observera en bildlärare i klassrummet i samband med min intervju så skulle det kunna hjälpa min undersökning ytterligare. Min plan var att se till att intervjua lärare på olika skolor, i olika städer för att se om det påverkade resultatet något (2015, 22). Att observera i dessa fall hade inte varit möjligt eftersom jag inte kunde åka runt till de olika skolorna i Sverige. Reliabiliteten skulle också kunna stärkas genom att ha en andra intervju med bildlärarna senare över telefon eller via någon form av online möte för att stämma av med dem och deras svar i början (2015, 22). Men även detta har inte varit möjligt att genomföra.

Valet att använda mig av tematisk analys fungerade också väl i undersökningen, jag fick tänka hela tiden att behålla min subjektivitet i åtanke, men komma ihåg att subjektiviteten är en resurs för mig som forskande student och inte att det är något jag ska hantera eller kontrollera (Braun, & Clarke, 2006).

6.2 Bildlärares resonemang om kreativitetens roll

Undersökningens första frågeställning handlade om hur bildlärare resonerar om kreativitetens roll i undervisningen i svenska skolor. Resultatet visar att den kreativa förmågan får en stor roll när bildläraren får utrymme och tid att arbeta med det. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning som Lindström (2006). Han beskriver vikten av att låta elever utforska som en essentiell del av deras utveckling. Resultatet visar även likheter med det Ängquist (2000a) beskriver om det nu är vetenskapligt bevisat att kreativitet är en viktig del av alla människors hjärnor och att den intuitiva delen av hjärnan, där även kreativitet hör till och samarbetar med den logiska delen av hjärnan (2000a, s. 12). Den kreativa förmågan har med andra ord fått en större betydelse för människans utveckling genom åren, och att det är något som vi har och kan använda oss av så länge vi tränar den. Marners (2000a) många undersökningar har lett honom till slutsatsen att kreativitet är något komplext och ibland är det svårt att omfatta denna

komplexitet men han har hittat att kreativitet är en förmåga som behövs i många olika aktiviteter. Elevers kreativa förmåga får dock inte ta så stor plats om bildläraren inte får det stödet och utrymmet av skolans ledning, trots att det är en del av skolans uppdrag att fostra även den kreativa förmågan (LGR22, 2022). Bildlärarna uttryckte att de upplever kreativitet som en viktig förmåga för elevers undervisning även utanför bildämnet. Detta är en åsikt som stärkts av tidigare forskning. Fezzaa Ghriss & Abdallahs (2021) undersökning visade att en anledning till att elevers kreativitet inte prioriteras lika högt som andra kognitiva förmågor. Var att skolor i många fall är uppbyggda för att motivera disciplin och rättvisa, inte för att motivera utforskande eller uttryck för sitt eget intresse, sådant som tillåter kreativt tänkande.

Resultatet av undersökningen visar att elevers kunskapsinläring skulle gynnas av mer fokus på utvecklandet av elevers kreativa förmåga, detta stärks av fynden som Willemsen, Schoevers och Kroesbergs (2019) gjorde om att kreativiteten har en relation med andra skolämnen som matematik, att en kreativ förmåga hjälper eleverna i andra ämnen också. Detta stärks även av att Austin (2021) stötte på bildlärare som upplevde att kreativitet var en viktig förmåga hos eleverna, som hade en stor roll i deras klassrum. Lärarna i hennes undersökning menade att kreativitet är viktigt för elevers lärande, kritiska tänkande och problemlösningsförmåga.

Ur ett sociokulturellt perspektiv skulle utvecklandet av elevernas kreativa förmåga vara en bidragande faktor till andra förmågor som elever kan utveckla och lära sig, den kreativa förmågan skulle kunna ses som ett kulturellt redskap i sig (Säljö, 2017). Säljö (2017) beskriver å andra sidan att redskapen som används formas av den kultur som vi lever i, med det i åtanke så kan det förklara att det finns skolor som inte har utrymme för elevers kreativitet i undervisningen. Vad denna undersökning har visat är att det finns skolor som fortfarande till stor del är anpassade för att skapa disciplin och rättvisa, även om kognitiva förmågor som kreativitet har fått större och större plats i undervisningen.

6.3 Strategier och undervisningsmetoder för den kreativa förmågans utveckling.

Den andra frågeställningen handlade om vilka strategier och utbildningsmetoder som bildlärare använder sig av för att utveckla elevers kreativa förmåga. Resultatet visar att studiens informanter arbetar för att motivera utveckling av den kreativa förmågan hos elever,

något som också Lindström (2012) och Austin (2021) framhåller som väsentligt. Lindström (2012) beskriver sin framtagna fyrfältsmo­dell för estetiska lärprocesser som är utformad för att anpassa undervisningen för att främja utvecklingen av elevers kreativitet, om, i, med och genom konst och bilder. Han påstår att det är viktigt att tillsammans med eleverna avsluta arbeten med att analysera den estetiska processen som har skett, för att främja elevernas kreativa utveckling. Austins (2021) undersökning berör lärares perspektiv och praktik. Lärarna svarar att de arbetar med elevers kreativitet genom att bland annat låta de skapa världsproblem, låta dem arbeta med att skriva kreativt, de kopplar uppgifterna till det verkliga livet för att skapa meningsfullhet för eleverna och några lärare arbetar med rörelse för att få igång elevernas kreativa tänkande. Austin (2021) påpekar att resultaten varierar eftersom lärarna arbetar på olika sätt i olika miljöer. Vidare beskriver hon att lärarna som deltog i hennes undersökning inte arbetade med specifik pedagogik för att utveckla elevers förmåga, det var istället något som de tänkte på mer eller mindre i undervisningen. Från mina intervjuer med aktiva bildlärare i Sverige har jag fått lite olika svar. Alice menar att kreativitet är en huvudingrediens i allt arbete som sker i skolans miljö, men hon menar också att bildlärare inte får utrymme att arbeta aktivt med att utveckla elevers kreativa förmåga. Sven och Belle arbetar båda aktivt med kreativitet på sina bildlektioner, de båda upplever ointresse från lärarna i andra ämnen att arbeta med att utveckla elevers förmåga. Anna arbetade inte alls med elevers kreativa förmåga, hon som lärare är kreativ med uppgifterna som hon skapar för att hennes lektioner behöver vara så styrda på grund av skolans miljö. Gemensamt för alla deltagare i min undersökning var att utrymmet inte är tillräckligt för att lägga mycket energi och resurser på arbetet med elevers kreativa förmåga.

Analysen utifrån ett sociokulturellt perspektiv gjorde det tydligare att se hur arbete med elevers kreativitet fungerar när arbetet anpassas till de proximala utvecklingszonerna. Det sociokulturella perspektivet, mediering, kulturella redskap och proximala utvecklingszoner kan hjälpa bildlärare i arbetet med kreativitet (Säljö, 2017). Bildlärare behöver få tid och utrymme för att arbeta med elevers kreativitet, så att elevernas kunskapsinläring i alla ämnen kan påverkas. Flera av bildlärarna är öppna för att arbeta ämnesöverskridande för att hjälpa sina elever att utveckla den kreativa förmågan även utanför bilden. Andra lärare är tveksamma eftersom de inte har utrymmet att arbeta med kreativiteten i sitt eget ämne.

Genom denna undersökning kan jag se att det finns mycket olika sätt att göra detta på, och det påverkas i högsta grad av vilken skola man arbetar på. Efter intervjuer med bildlärare har jag fått fyra helt olika arbetssätt när det gäller kreativitet och den kreativa förmågan.

Marner (2000a, s. 70) skriver att man kan arbeta för att främja elevers kreativa förmåga på ett induktivt sätt snarare än ett deduktivt sätt. Med induktivt menas då att man lägger till delar under arbetets gång. Så eleverna får testa sig fram medan de lär sig ämnet. Man går från det specifika till det generella. Deduktivt är det motsatta, att man går från det generella till det specifika. Den deduktiva metoden för didaktik menar Marner (2000a, s. 69) inte är ultimata för att främja kreativitet, det kan finnas risker för att teorierna som eleverna får lära sig blir för abstrakta och elevernas arbete kommer bara att vara ett exempel på teorin, inte något som de får använda sin egen kreativitet för att skapa. Detta kan leda till att eleverna inte kan koppla teorin till sin egen verklighet och inte vet vad de ska använda kunskapen till (Marner, 2000a, s. 70).

För min framtid som bildlärare ser jag att resultaten från denna studie visar att jag kommer att behöva stå på mig för att inkludera arbete med kreativitet i de skolor som jag kommer att arbeta på. Didaktisk innebär detta för mig att jag kommer att försöka ge elevers kreativa förmåga så stor plats som möjligt, beroende av vilka grupper jag har i mina klasser. Det visar sig vara av största vikt för elevers inläring och jag kommer att samla alla lärarna för att göra ämnesöverskridande arbeten med eleverna.

6.4 Vidare forskning

Hade jag haft mer tid för vidare forskning om ämnet så hade jag velat ta kontakt med mina deltagare igen och ställa följdfrågor liknande: På vilket sätt kan vi förbättra arbetet med att utveckla elevers kreativa förmåga genom hela deras skolgång? eller vad kan orsaken vara till att elevers kreativitet påverkas på det sätt som beskrivs av lärarna?

Det hade även varit intressant att inkludera fler lärare att intervjua, göra några observationer i klassrum för att själv få syn på de kreativa processer som sker i klassrummen.

6.5 Slutsats

Det här arbetet har helt klart svarat på mina frågeställningar, det finns garanterat mer information ute i världen, men för att få tag på den behövs mer resurser och tid för en större

undersökning. Detta har varit ett intressant arbete. Studien har visat att många upplever det svårt att definiera begreppet kreativitet, och det finns många olika förklaringar, men de allra flesta verkar vara överens om att den kreativa förmågan är viktig. Det har gett mig många konkreta tips på hur jag kan arbeta som bildlärare med elever som har olika behov, för att utveckla deras kreativa förmåga. Det är tydligt att det är viktigt att alla lärare får stöd från sina rektorer att arbeta med elevers kreativa förmåga, eftersom det kan hjälpa eleverna i all kunskapsinlärning, om deras kreativa förmåga är utvecklad. Det har gett mig en fördjupad förståelse för sociokulturella teorier, för mig syns de sociokulturella teorierna igenom alla deltagarnas svar och berättelser om hur de arbetar med sina elever.

Referenslista

- Austin, Stacie. (2021). Nurturing Creativity: Louisiana Second Grade Teachers' Perspectives and Practices. *Research Issues in Contemporary Education*, v6. n1. S. 26-46 <https://eric.ed.gov/?id=EJ1293846>
- Baer, J., & Kaufman, J.C. (2005). Bridging generality and specificity: The amusement park theoretical (APT) model of creativity. *Roeper Review*, 27(3), 158–163. <https://doi.org/10.1080/02783190509554310>
- Braun, V. and Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2). pp. 77-101. Hämtad från: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>
- Christoffersson & Johansson (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hall, C., & Thomson, P. (2017). Creativity in teaching: what can teachers learn from artists? *Research Papers in Education*, 32, 106 - 120. DOI: 10.1080/02671522.2016.1144216
- Fezzaa Ghriss, N., & Abdallah, M. B., (2021) *Explanatory factors of sixth grade pupils' creativity in Tunisian primary schools*. <http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0261429420949945>
- Frank, H., (2022). *Strategier för kreativitet. En kvalitativ undersökning om bildlärares kreativitetsgenerering i grundskolans senare år. (examensarbete)*. Kalmar Växjö: Linnéuniversitetet. Hämtad från <http://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1736184&dswid=66>
- Jacquemot, N., (2013). *Kreativetskoden från idé till succé*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Lindström, Lars (2012). *Aesthetic Learning About, In, With and Through the Arts: A Curriculum Study*. The international journal of art & design education, Vol.31 (2), p.166-179. Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd

https://gu-se-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=TN_cd_i_proquest_journals_1016584094&context=PC&vid=46GUB_VU1&lang=sv_SE&search_scope=default_scope&adaptor=primo_central_multiple_fe&tab=default_tab&query=creator,contains,Lars%20Lindstr%C3%B6m,AND&query=any,contains,art%20education,AND&mode=advanced&offset=0

Lindstrom, Lars (2006). *Creativity: What Is It? Can You Assess It? Can It Be Taught?* The international journal of art & design education, Vol.25 (1), p.53-66

Oxford, UK and Boston, USA: Blackwell Science Ltd

https://gu-se-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=TN_cd_i_eric_primary_EJ781622&context=PC&vid=46GUB_VU1&lang=sv_SE&search_scope=default_scope&adaptor=primo_central_multiple_fe&tab=default_tab&query=creator,contains,Lars%20Lindstr%C3%B6m,AND&query=any,contains,art%20education,AND&mode=advanced&offset=0

Lundgren, E., & Ramsell, B., (2007). *Kreativitet i skolan. En studie om lärarnas syn, behandling och bedömning av kreativitet.* (Examensarbete). Luleå: Luleås tekniska universitet. Hämtad från

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1022203/FULLTEXT01.pdf>

Lundgren, U. P., Säljö, R., & Liberg, C (red.). (2017). *Lärande skola bildning.* Stockholm: Natur & Kultur.

Marner, A. (2000a). Kreativitet - några perspektiv. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning, volym (7), 2(3), 55-71.* Hämtad 2023 - 05 - 08 från:

<https://docplayer.se/4225931-Idskrifttema-kreativitet-nr-2-3-2000-for-lararutbildning-och-forskning-journal-ofresearch-in-teacher-education.html>

Marner, A., (2000b). Kreativitet och bildundervisning. *Tidskrift för*

lärarutbildning och forskning, volym (7), nr 2(3), 103-114. Hämtad 2022-12-12:

<https://docplayer.se/4225931-Idskrifttema-kreativitet-nr-2-3-2000-for-lararutbildning-och-forskning-journal-ofresearch-in-teacher-education.html>

SFS 2010:800. *Skollag.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

Skolverket (2002). *Bildning och kunskap - särtryck ur läroplanskommitténs betänkande Skola för bildning (SOU 1992:94)*.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a652683/1553955597894/pdf135.pdf>

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Sonde, M., (2022, 23 februari). Tappa inte bort glädjen, energin och kreativiteten i skolan.

Skolbloggen. Hämtad 2023-08-09 från:

<https://skr.se/skr/tjanster/bloggarfranskr/skolbloggen/artiklar/tappaintebortgladjenenereginochkreativiteteniskolan.61698.html>

Stukat Staffan, (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur, ISBN 9789144052267

Säljö, R. (2017). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare* (s. 203–263).

Stockholm: Natur & Kultur.

Willemsen, Robin H.; Schoevers, Eveline M.; Kroesbergen, Evelyn H. (2020). The Structure of Creativity in Primary Education: An Empirical Confirmation of the Amusement Park Theory. *Journal of Creative Behavior*, v54. n4. S.857-870.

<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/10.1002/jocb.411>

Ängquist, L., (2000a). Kreativitet - ett historiskt begrepp. *Tidskrift för lärarutbildning och*

forskning, volym (7), nr 2(3), 11-16. Hämtad 2023 - 05 - 08 från:
<https://docplayer.se/4225931-Idskriftema-kreativitet-nr-2-3-2000-for-lararutbildning-och-forskning-journal-ofresearch-in-teacher-education.html>

Ängquist, L., (2000b). Vygotskijs kreativitetsbegrepp. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning, volym (7)*, nr 2(3), 19-25. Hämtad 2023 - 05 - 08 från:
<https://docplayer.se/4225931-Idskriftema-kreativitet-nr-2-3-2000-for-lararutbildning-och-forskning-journal-ofresearch-in-teacher-education.html>

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

INLEDNING

- Jag heter Emma och jag är lärarstudent på Göteborgs universitet, jag har bild som första ämne med inriktning 7-9. Just nu arbetar jag med mitt examensarbete och jag skulle behöva er hjälp.
- Frågorna kommer att handla om hur du som bildlärare hjälper elever att utveckla den kreativa förmågan samt hur du upplever att elevers kreativa förmåga påverkar i undervisningen.
- Intervjuerna spelas in för att underlätta vid transkribering, för anonymiteten vid transkribering kommer inte ditt namn att skrivas ut. När arbetet är godkänt så kommer allt inspelat material att raderas. Du får skriva på en tillståndsblankett innan vi sätter igång.
- Du har rätt att när som helst avbryta intervjun, eller att ta tillbaka ditt tillstånd i efterhand.
- Jag räknar med att intervjun kommer att ta max 40 minuter.

FAKTAFRÅGOR

- I vilken stad är det du arbetar ?
- Hur länge har du jobbat som bildlärare?
- Hur länge har du jobbat på den skolan där du är nu?
- Vad är dina fritidsintressen?
- Vad är din favoritfärg?

INTRODUKTIONSFRÅGOR

Mitt arbete är baserat mycket på citat från styrdokumentet som:

“Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem.”

och

“Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar sin kreativitet och sitt intresse för att skapa och kommunicera visuellt.”

- Hur skulle du förklara begreppet kreativitet?

- Hur arbetar du med eleverna för att stimulera och utveckla deras kreativa förmåga?

ÖVERGÅNGSFRÅGOR

- Tar elevers kreativitet stor plats i din bildundervisning?
- Tror du att kreativiteten tar mycket plats i andra ämnen?

NYCKELFRÅGOR

- När du planerar din undervisning, planerar du med elevers kreativitet i åtanke?
- Gör du medvetna val för att få med elevernas kreativa lärprocesser i undervisningen?
- (Om ja) Hur använder du dig av elevers kreativa processer i undervisningen?

- Upplever du att elevers kreativa förmåga underlättar för undervisningen eller försvårar det?

- Tror du att arbete med elevers kreativa förmåga påverkar undervisningen?
 - På vilket sätt?

- Upplever du att det finns något samband mellan elevers kreativitet och motivation/intresse att skapa och kommunicera visuellt?

AVSLUTNING

- Har du någon fråga till mig? något som var oklart med mina frågor?

- Har du något du vill tillägga om kreativitet, dess plats i klassrummet eller påverkan på undervisningen?

Bilaga 2 - Inlägg i Facebookgrupp

Hejsan alla bildlärare!

Jag är i stort behov av hjälp att hitta några få bildlärare som kan ställa upp på en 30 minuters intervju om elevers kreativitet. Eller om ni har något tips om någon annan sida jag kan vända mig till.

Verkligen all hjälp skulle uppskattas.

Kontakta mig gärna här på FB eller via min e-post: emma.elisabeth.jervi@gmail.com

Med de vänligaste av hälsningar

Emma Järvi

Bilaga 3 - Mail till intervjudeltagare

Hejsan

Tack så mycket för att du vill ställa upp och vara med på en intervju.

Har du några funderingar innan vi bokar in intervjun?

När skulle det passa bäst för dig att boka in en intervju?

Vilken plattform passar dig bäst?

Jag kommer att spela in ljudet under vårt samtal för att lättare kunna transkribera, är det ok?

Du får i så fall skriva under en tillståndsblankett innan vi sätter igång med mötet.

Tack så mycket

Emma Järvi